

Helsinki 15.9.2005

Opetusministeriölle

Lausunto opetusministeriön tutkijanuratyöryhmän väliraportista 10.8.2005

Raportti keskittyy tutkijanuran kehittämiseen laajan asiantuntemuksen turvaamiseksi sekä tutkijanuran houkuttelevuuteen, tasa-arvoon ja kansainvälisyyteen. Kuvaus nykytilanteesta ja sen kipupisteistä on realistinen, ja ehdotukset ovat varteenotettavia. Kommentoimme raporttia omassa laitoksessamme saatujen kokemusten pohjalta.

Tutkijanuran ongelmana on paikkojen vähyys suhteessa laajenevaan koulutukseen. Kotus on Suomen ainoa yliopistojen ulkopuolinen laitos, joka tarjoaa pysyviä tutkijanvakansseja kielentutkijoille; tutkimushankkeisiin on viime aikoina palkattu tohtoreita, joita Kotuksen 94 vakinaisesta työntekijästä on 19 (12/2004). Uran houkuttelevuudessa ei ole toistaiseksi juuri ollut ongelmia: suhteellisen vaatimattomasta palkkauksesta huolimatta tutkimustehtäviin on paljon hakijoita. Muita paikkoja on vähän ja tutkimustyö itsessään on tavoiteltua.

Tutkimuskentän suurimpia ongelmia on työsuhteiden määräaikaisuus ja lyhyys. Raportissa pohditaan keinoja pitkäjänteisemmän urakehityksen tukemiseksi. On esimerkiksi tärkeää nostaa esiin palvelussuhteen määräaikaisuuden erottaminen pätkätöläisyydestä (kohta 4.4.). Ulkopuolinen tutkimusrahoitus on korvaamaton keino lisätä laitosten tutkimusresursseja, mutta humanistisella alalla ei työsuhteiden vakinaistaminen niukkojen, ankarasti kilpailtujen rahoitusmahdollisuuksien varaan nykytilanteessa onnistu.

Väliraportin valmistumisen jälkeen on esiin noussut toinen ongelma, valtionhallinnon tehostamistoimet, jotka näyttävät vähentävän tutkimus- ja opetusvakansseja niin yliopistoissa kuin tutkimuslaitoksissa. Lopullinen raportti ottanee kantaa tästä nousevaan dilemmaan.

Raportissa kiinnitetään huomiota tutkijoiden liikkuvuuteen (positiivista liikkuvuutta tosin on vaikea erottaa pätkätösuhteiden ongelmasta). Positiivisia vaikutuksia on aikaansaatu tehtävien vaihdolla ja jakamisella tutkimuslaitoksen ja yliopistojen välillä. Tältä pohjalta on hyvä lähteä tutkimaan väliraportin kolmatta kehittämisvaihtoehtoa, joka perustuu yliopistojen, tutkimuslaitosten ja muiden tahojen yhteiseen vastuuseen rahoituksesta.

Suuri osa Kotuksen tutkijanvakansseista on tieteellisissä sanakirjoissa sekä kielenhuollossa eli muissa kuin varsinaisissa tutkimushankkeissa. Näihin tehtäviin tutkijankoulutus antaa erinomaiset eväät, mutta ammattisanakirjantekijän tai -kielenhuoltajan pätevyys tulee vasta käytännön työssä. Onkin ilahduttavaa, että tutkijakoulutuksessa on ryhdytty jakamaan informaatiota myös tällaisista ammattitehtävistä.

Raportti keskittyy perustellusti tutkijanuran alkupäähän ja sen edellytysten parantamiseen. Houkuttelevuuden kannalta tätä uraa olisi syytä ajatella myös kokonaisuutena. Pysyvän paikan saaminen merkitsee nykyisin tutkijankoulutuksen saaneelle liian helposti myös tutkijuuden vähittäistä loppumista, kun yhä suurempi osa ajasta joudutaan käyttämään hankehakemuksiin, hankkeiden hallinnointiin ja organisaation muihin hallinnollisiin tehtäviin. Pitkäjänteisempi tutkimusrahoitus tarjoaisi mahdollisuuden keskittyä substanssiin jatkuvan kilpailemisen sijasta.

Pirkko Nuolijärvi
johtaja

Maria Vilkuna
tutkimusosaston johtaja